

18. Staroslovienska literatúra a jej ohlas v slovenskej národnej kultúre

---

(9. - 10. storočie)

A)

Do 9. stor. šírili kresťanstvo vo Veľkomoravskej ríši (VMR) franskí kňazi v latinskom jazyku. Šíril sa tým nielen kultúrny, ale aj politický vplyv Východofranskej ríše na naše územie. Preto knieža Rastislav (846 - 870) vypravil k byzantskému cisárovi Michalovi III. posolstvo so žiadosťou o vierozvestov. Michal III. mu v roku 863 poslal bratov Konštantína a Metoda, ktorí poznali slovanské nárečie z okolia svojho rodiska Solúna. Pred príchodom na VM zostavili 1. slovanské písmo - **hlaholiku** a 1. slovanský spisovný jazyk - **starosloviencinu** (vznikla z jazyka macedóncov z okolia Solúna). Po príchode do VMR šírili kresťanstvo v jazyku zrozumiteľnom ľudu. Právo používať starosl. ako liturgický jazyk si obhájili aj pred pápežom Hadriánom II. (867). Pápež potvrdil a schválil aj staroslovienske preklady bohoslužobných kníh. Po Metodovej smrti v r. 885 (Konštantín zomrel skôr - v rímskom kláštore, predtým prijal meno Cyril) pápež Štefan V. zakázal slovienske bohoslužby. Väčšina slovienskych kňazov musela opustiť VM. Uchýlili sa najmä do Bulharska, kde na zač. 10. stor. zostavili nové písmo - **cyriliku**.

Literárna činnosť K a M a ich žiakov:

1. prekladová činnosť - preklady z lat., hebrej., gréčtiny -
- nábož. knihy (modlitby, priebeh omše, kázne, spevníky)
- svetská lit. - právnické knihy, zákony

2. vlastná lit. tvorba (pôvodná lit.)

- najmä Konštantín - 1. slovanská báseň Proglas
- hlavnou myšlienkou je vyzdvihovanie národ. jazyka, kt. je nevyhnutným základom kultúry a vzdelania. Autor oslavuje starosloviensky preklad Písma a obhajuje práva Slovanov na vlastný liturgický jazyk. Štýl básne je obrazný, popretkávaný biblickými citátmi.

Kliment

- Pochvala Cyrilovi Filozofovi - vyjadril lásku a obdiv k svojmu učiteľovi

Naum

- Obrana slovanského písma (hlaholiky)

Moravsko - panónske legendy:

1. Život Konštantínov (autor pravdepodobne Kliment)

- opisuje Konšt. detstvo, štúdium, nadanie, predmoravskú činnosť a obhajobu staroslov. liturgie. Autor zobrazuje aj spoločenskú, politickú a kultúrnu sit. vo VMR. Legenda je napísaná prózou a vyznač. sa rétorickým obrazným štýlom.

2. Život Metodov (autor pravdepodobne Gozard)

- kratší, historicky vecnejší, menej legendový. Autor sa zaoberá Metodovou činnosťou vo VMR, schválením slov. liturgie a politic. pomermi v spol. Štýl legendy je jednoduchší.

B)

Ako chápete myšlienku, že vzťah k jazyku je prejavom vzťahu k národu a vlasti?

C)**D)****Slovanské jazyky**

- hovoria nimi príslušníci slovanských národov v str. a vých. Eur. Vyvinuli sa zo spoloč. základu - praslovančiny.

Rozdelenie:

1. západoslovanské - severná vetva (poľ., lužicko-srbský - v Nem.)
- južná vetva (SJ, ČJ)
2. južnoslovanské (srb., chorv., slovin., bulhar., maced.)
3. východoslovanské (rus., ukraj., bielorus.)

* SJ si zachovala 108 praslovanských slov (voda, zem, člověk, kosa, pán, sluha, hrad,...). SJ a ČJ - najbližšie slovan. jaz.

E)